

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی ، گروه اندیشه سیاسی در اسلام

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته‌ی اندیشه‌های سیاسی در اسلام

عنوان:

بررسی نقش مردم در انتخاب رهبری با تاکید بر نقش

مجلس خبرگان رهبری

استاد راهنما:

دکتر اکبر اشرفی

استاد مشاور:

دکتر سید علی مرتضویان

پژوهشگر:

محمد جوزانی

پاییز ۱۳۹۳

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب محمد مختار جوزانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۴۷۴۴۸ در رشته اندیشه های سیاسی در اسلام که از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی نقش مردم در انتخاب رهبری با تاکید بر نقش مجلس خبرگان رهبری "دفاع نمودم.

بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایین تر یا بالاتر در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا

بسمه تعالی

در تاریخ :

دانشجو کارشناسی ارشد آقای محمد جوزانی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره
به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشکده علوم سیاسی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۲۰۸۱۲۹۱۲۰۴۵
عنوان پایان نامه : نقش مردم در انتخابات رهبری با تاکید بر جایگاه نهادهای مجلس خبرگان رهبر و شورای نگهبان در قانون اساسی ج. ۱.۱.		
نام و نام خانوادگی دانشجو : محمد مختار جوزانی	تاریخ شروع پایان نامه : نیمسال دوم ۹۱-۹۲	تاریخ اتمام پایان نامه : نیمسال اول ۹۳-۹۴
شماره دانشجویی : ۹۰۰۷۴۷۴۴۸		
رشته تحصیلی : اندیشه های سیاسی در اسلام		
استاد راهنما : دکتر اکبر اشرفی		
استاد مشاور : دکتر سید علی مرتضویان		
آدرس و شماره تلفن :		
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده) :		
<p>بر اساس اسناد قرآنی ، اسلام دارای حکومت است و برای اجرای قوانین اسلامی وجود حکومت ضروری است . این حکومت اسلامی هم در زمان ظهور ائمه و هم در زمان غیبت ایشان دارای ضرورت یکسان است . بدون حضور مردم حکومت اسلامی تشکیل نخواهد شد . حضور مردم نیز برای شکل گیری حکومت در زمان ظهور و غیبت پیامبر و امام ضرورت همانند دارد .</p> <p>جمهوری اسلامی نیز هم در پیدایش هم در بقا نیازمند ایفا نقش و حضور مردم است . عده ای شبه ای بدین شکل مطرح می کنند که چون رهبر ، شورای نگهبان را انتخاب می کند و شورای نگهبان انتخابات مجلس خبرگان را نظارت کرده و تایید صلاحیت کاندیداهای خبرگان رهبری با شورای نگهبان است ، لذا این یک دور است .</p> <p>در صورتیکه در تقریر این شبهه نقش مردم به کلی حذف شده است . اگر متغیر مردم به سه متغیر دیگر اضافه شود مشخص می گردد که دوری در کار نیست و دور باطل است .</p> <p>زیرا این مردم هستند که با رای خود به شکل گیری مجلس خبرگان اقدام می کنند و اگر مردم نخواهند مجلس خبرگان شکل نخواهد گرفت . از طرفی مسئولیت تائید صلاحیت کاندیداهای مجلس خبرگان توسط خود مجلس خبرگان بر عهده شورای نگهبان گذاشته شده است .</p>		

تاریخ و امضا :

مناسب است
 مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فصل اول : کلیات ۱

۱-۱ بیان مسئله ۴

۲-۱ اهمیت موضوع تحقیق وانگیزه انتخاب ۴

۳-۱ سوال اصلی تحقیق ۷

۴-۱ سوالات فرعی تحقیق ۷

۵-۱ فرضیه اصلی ۸

۶-۱ تعریف مفاهیم ۸

۷-۱ روش تحقیق ۹

۸-۱ روش جمع آوری اطلاعات ۹

۹-۱ متغیرهای پژوهش ۹

۱۰-۱ پیشینه تحقیق ۵

۱۱-۱ سازماندهی پژوهش ۱۰

فصل دوم مبانی و چارچوب نظری ۱۲

۱-۲ حکومت در اسلام ۱۳

۲-۲ حکومت در اسلام در عصر غیبت ۲۰

۳-۲ ولایت فقیه ۲۳

۴-۲ نقش مردم در حکومت اسلامی ۲۵

۵-۲ نقش مردم در حکومت اسلامی در عصر غیبت ۳۰

۶-۲ نتیجه گیری ۳۴

فصل سوم نقش مردم در نظام جمهوری اسلامی ۳۶

۱-۳ مقدمه نظری بیعت ۳۷

- ۳-۲ اهمیت نقش و جایگاه مردم و مجلس خبرگان در کلام امام خمینی (ره) ۴۴
- ۳-۴ نقش مردم در مبارزات انقلاب اسلامی و تا سیس نظام از ۴۲-۵۷ ..... ۴۹
- ۳-۵ نقش مردم در همه پرسی ۵۱
- ۳-۵-۱ همه پرسی تعیین حکومت ۵۸/۱/۱۲ ..... ۵۲
- ۳-۵-۲ همه پرسی قانون اساسی ۵۸/۹/۱۲ ..... ۵۲
- ۳-۵-۳ همه پرسی بازنگری قانون اساسی ۶۸/۵/۶ ..... ۵۴
- ۳-۶ نقش مردم در انتخابات ۶۰
- ۳-۶-۱ انتخابات قوه مجریه ۶۲
- ۳-۶-۲ انتخابات قوه مقننه ۶۳
- ۳-۶-۳ انتخابات شوراها ۶۵
- ۳-۶-۴ انتخابات مجلس خبرگان رهبری ۶۶
- ۸۲ ..... **فصل چهارم رفع شبهه دور**
- ۴-۱ وجود دور درون اکثر نظامهای سیاسی دنیا ۸۴
- ۴-۲ در نظریه انتصاب اصلا دور نیست ۹۰
- ۴-۳ دلایل عدم وجود دور ۹۱
- ۴-۳-۱ هیچ نهادی بر خبرگان نظارت ندارد ۹۱
- ۴-۳-۲ مصوبات این مجلس به تایید شورای نگهبان نیاز ندارد ۹۱
- ۴-۳-۳ قدرت تصویب قوانین مربوط به خود ۹۲
- ۴-۳-۴ ابتدای مجلس خبرگان به رای مردم بدون هیچ واسطه ۹۲
- ۴-۳-۵ اکثریت مطلق مبنای انتخاب خبرگان است ۹۳
- ۴-۳-۶ شورا فقط صحت و سقم انتخابات خبرگان را بررسی می کند ۹۳
- ۴-۳-۷ فقهای شورای نگهبان منتخب خبرگانند نه منتخب رهبر ۹۳

۸-۳-۴ شورای نگهبان منصوب امام خمینی (ره) انتخابات خبرگان انتخاب کننده آقا را نظارت کرده اند
۹۴.....

۹-۳-۴ استقلال خبرگان در همه عرصه ها.....
۹۴.....

۱۰-۳-۴ بالادستی ترین نهاد نظام است.....
۹۶.....

۱۱-۳-۴ اساس این نظام بر رای گیری استوار بوده است.....
۹۶.....

۱۲-۳-۴ خود خبرگانی که منتخب مردمند این وظیفه را بر عهده شورا گذاشته اند.....
۹۷.....

۱۳-۳-۴ هیچ نهادی بر خبرگان نظارت ندارد جز مردم.....
۹۷.....

۹۹..... **نتیجه گیری**.....

۱۰۵..... منابع :.....

۱۱۱..... پیوست ها:.....

۱۱۱..... پیوست ۱ :.....

۱۱۱..... اصول مربوط به نهادهای مورد بحث در قانون اساسی.....

۱۱۷..... پیوست ۲ :.....

۱۱۷..... آئین نامه داخلی مجلس خبرگان رهبری.....

فصل اول

کلیات

انسان بعنوان والاترین مخلوق خداوند و موجودی که قدرت تفکر و تعقل و اختیار دارد، در طول ادوار مختلف زندگی خود از ابتدای تا کنون، مسائل مختلفی را پیش رو داشته و در تلاش برای حل کردن آنها بوده است. در گذر زمان هر چه که از ابتدای دورتر و به انتها نزدیک گردیده، رشد بیشتری کرده و مسائل اونیز ترقی پیدا کرده است. در دوره ای مسئله مهم او غذا و خوراک، گاهی مسئله محل زندگی و امنیت و در مراحل بعدی بایشرفتهای رخ داده و تشکیل اجتماعات انسانی، مسئله حاکمیت و قدرت بوده است. اینکه در اجتماع انسانی چه کسی باید حاکمیت داشته باشد و قدرت در دست چه کسی باشد. مردم از چه کسی باید اطاعت کنند.

جهان بینی انسان در پاسخ به سوال "حکومت از آن چه کسی است؟" نقش بسیار مهمی دارد و پاسخهای ۲ جهان بینی الهی و مادی باهم متفاوت است. آموزه های مکتب انبیاء (س) در طول تاریخ که بر اساس کتب آسمانی بوده اعلام می کند که خداوند حاکم مطلق عالم در همه امور و حق حاکمیت از آن خداست. خداوندست که خالق همه جهان و از جمله انسان است و برنامه ای جامع برای اداره همه شئون زندگی انسان دارد.

از طرفی همین انسان مقام و قدرت اختیار دارد. عاقل است و حق تعیین سرنوشت دارد و می تواند مسیر زندگی خود را انتخاب نماید.

انسان موجودی مختار و مسئول است. اختیار دارد اما بی قید و بند نیست. اختیار دارد اما در برابر تصمیمات و اعمالش پاسخگوست. در محضر خدا در ازای عمل نیکو پاداش می گیرد و در قبال عمل ناپسند مجازات می شود. این بدان معناست که نمی تواند هر کاری را که دلش خواست انجام بدهد.

انسان محدود است اما این محدودیت با اختیار او منافات ندارد. و این موضوع که در بحث جبر و اختیار ریشه دارد در مسئله مربوط به قدرت و حاکمیت و اندیشه سیاسی نیز وارد می گردد و ادامه پیدا می کند.

جهان بینی دوم که جهان بینی مادی است و تجلی آن در دنیای امروز غرب است اما معتقد است که انسان محور جهان است. انسان حاکم بر سرنوشت خویش است و نقشی برای خدای تنظیم زندگی اجتماعی - سیاسی قائل نیست. در مسائل سیاسی بحث حاکمیت و چگونگی نظام سیاسی را فقط به خود انسان منوط می کند و این نظام را تحت عنوان دموکراسی مطرح می نماید. بدین معنای هر چه برنامه برای اداره جامعه مورد نیاز است باید از اجتماع انسانی که خود او محور آن می باشد اخذ شود.

براساس آنچه تعدادی از اندیشمندان حوزه علوم انسانی در غرب اعلام می نمایند نظام لیبرال دموکراسی برای آنان آخرین و مطلوبترین سیستم اداره جامعه است.

کارل پوپر در این مورد می گوید:

((دموکراسی لیبرال می تواند نقطه پایانی تکامل ایدئولوژیک بشر و شکل نهایی حکومت بشری باشد و در این مقام پایان تاریخ بحساب می آید. یعنی شکل‌های قبلی حکومت ویژگی‌شان نقص‌های مهلک و بی منطقی‌هایی بود که سرانجام آنها را از پادرمی آورد، حال آنکه دموکراسی لیبرال به نحو قابل اثباتی فارغ از چنین تناقضات درونی است. دموکراسی‌های پایدار امروزی فارغ از بی عدالتی یا مشکلات جدی اجتماعی نیستند اما این مشکلات ناشی از اجرای ناقص دواصل دوقلوی آزادی و برابری است که دموکراسی مدرن بر آن استوار است و ناشی از نقص خوداصول نیست آرمان دموکراسی لیبرال رانمی توان بهبود بخشید. مادر کشورهای توسعه یافته اگر نه بطور کامل دست کم بطور تقریبی موفق شده ایم بزرگترین پلیدی‌هایی که پیش از این زندگی اجتماعی را آشفته می کرد از میان برداریم.

پلیدی‌ها و شره‌ایی مثل فقر، ناامنی اقتصادی، بیماری و درد، بردگی، فقدان فرصت آموزشی، تبعیض مذهبی و نژادی و اختلاف طبقاتی فاحش، بسیار تخفیف یافته و در مواردی حتی علاج شده اند.

حقوق بشر و شان انسانی در جامعه ما بیش از هر زمان دیگری حرمت دارند.

من تاکید می کنم که جهان آزاد، بهترین جامعه ای است که تاکنون در طول تاریخ بشر بوجود آمده است.)) (مایکل لسناف، ۱۳۸۵، ۲۶)

جمهوری اسلامی نظامی است که مبنای خود را بر دین مبین اسلام و روش اداره زندگی انسان براساس آموزه های قرآن کریم و سنت پیامبر اسلام و اهل بیت معصومش قرار داده است. لذا با ترکیب تجربه نقش مردم در حکومت اسلامی دوران پیامبر در مکه و امام علی در کوفه و سابقه جمهوریت در گذشته این سرزمین (مشروطه) و تجربه انتخابات در کشورهای غربی که شکلی از تحقق نقش مردم است، ترکیبی بدیع و نوین ایجاد کرده که تا قبل از آن مانندی نداشته است.

جمهوری اسلامی یک نقطه عطف در نظام‌های سیاسی است و امکان استفاده از ظرفیت والای وحی و تجربه های بشر در عرصه حکومت را بطور همزمان ایجاد کرده است. تجلی این تلاقی در بحث مشروعیت و مقبولیت، مجلس خبرگان رهبری است که در قانون اساسی در اصل ۱۰۸ به آن تصریح گردیده است.

۱- بیان مسئله

بررسی رابطه سه نهاد مهم در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، شامل رهبری، مجلس خبرگان و شورای نگهبان مسئله اصلی این پایان نامه است. آیا رابطه بین این سه نهاد یک رابطه دوری است و یا هیچ دوری بین آنها نیست؟ برخی معتقدند که بین این سه نهاد یک رابطه دوری برقرار است و این دور به کاهش نقش مردم در تعیین سرنوشت خود منجر می شود. در مقابل عده ای دیگر معتقدند که رابطه بین این سه نهاد رابطه دوری نیست و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رابطه دوری را از بین برده است.

در این پایان نامه با بررسی نظرات دو طرف، از طریق استناد به اصول قانون اساسی و سایر قوانین و مقررات حاکم بر روابط این سه نهاد، کیفیت روابط بین آنها بررسی می گردد.

البته یک بررسی تطبیقی جهت روشن تر شدن موضوع و مقایسه این موضوع در برخی از قوانین اساسی کشورهای دیگر انجام می شود که مشخص گردد آیا در کشورهای دیگر نیز چنین موضوعی مطرح است یا خیر؟ و اگر مطرح است چه پاسخی برای آن داده شده است؟

۱-۲ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب

انگیزه انتخاب این موضوع برای پایان نامه و در حقیقت اهمیت این موضوع به آنجا برمی گردد که علیرغم آنکه در کتب مختلف راجع به نقش مردم و رد شبهه دور در ارتباط بین سه نهاد مورد بحث مطالب خوبی آمده است اما بنظر می رسد که بطوریکجا در مجموعه منسجمی نیاز به بحث و بررسی پیرامون این موضوع بوده است.

با توجه به گذشت ۳۵ سال از عمر نظام جمهوری اسلامی ایران و کثرت کتابها و مجلات و بطور کل مطالب بسیاری که در این خصوص نوشته شده است اینجانب مشخصاً در بسیاری از کلاسهای درس

شنونده این بحث از طرف دانشجویان بعنوان یک شبهه بوده ام و انگیزه اصلی ام از انجام این تحقیق پاسخگویی به همین شبهه است .

اهمیت این موضوع نیز اینگونه روشن می شود که هنوز در کلاسهای درس مطرح است. اذهان جوینده دانشجویان ، بدنبال پاسخی قطعی و منطقی می باشد که جایگاه و نقش مردم در نظام سیاسی خود را دریابند

۱-۳ پیشینه تحقیق

۱-مجلس خبرگان ، مشروعیت،وظایف و اختیارات

این کتاب در ۲۰۴صفحه توسط انتشارات کانون اندیشه جوان در سال ۱۳۸۵تالیف گردیده است.حبیب نژاد در این کتاب درخصوص تاریخچه مجلس خبرگان ،انواع مردم سالاری ،دموکراسی مستقیم و غیرمستقیم و بررسی تطبیقی مجلس خبرگان رهبری در ایران بانهادهای مشابه درقانون اساسی کشورهای دیگر،مبانی مشروعیت مجلس خبرگان رهبری ،شرایط انتخابات مجلس خبرگان ،شبهه دور و درنهایت وظایف و اختیارات خبرگان بحث می نماید.

کتاب مناسب وجامعی درخصوص مجلس خبرگان رهبری است.البته پیشنهاداتی هم برای بهتر شدن این مجلس دارد .(سیداحمدحبیب نژاد،۱۳۸۵)

۲- پرسشها و پاسخها،ولایت فقیه و خبرگان

این کتاب در ۱۶۰ صفحه در سال ۱۳۷۷توسط موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)منتشرشده است.

این کتاب بصورت کاربردی به طرح پرسشها و شبهات موجود در مورد ولایت فقیه ،خبرگان رهبری و پاسخهای آنها می پردازد.این کتاب به مباحث مشروعیت ،مقبولیت ،نقش مردم در حکومت اسلامی،دموکراسی در اسلام،اختیارات ولی فقیه،ضرورت فقاہت خبرگان و شبهه دور در تعیین رهبری می پردازد.

این کتاب به خوبی راهنمای اذهان جستجوگراست و پاسخهای منطقی و شرعی و مستدل بسیاری از سوالات را ارائه می نماید. (محمدتقی مصباح یزدی، ۱۳۷۷)

۳- ولایت فقیه

محمدهادی معرفت در این کتاب بحث را از اثبات حکومت دینی آغاز می نماید. اینکه اصالتاً دین و سیاست ارتباطی محکم برقرار است. و ابطال اندیشه جدائی دین از سیاست را اثبات می کند. البته به تعاریف سیاست نیز اشاره می نماید و آنرا شامل ۲ معنای جدا از هم می داند که هر کدام مبنای اندیشه ای خاص می شوند. ۱- تعریف درست از سیاست یعنی اداره امور که مبنای اندیشه سیاسی اسلام و ۲- تعریف نادرست از سیاست به معنای دروغ که مبنای اندیشه جدائی دین از سیاست می گردد.

در ادامه برای رسیدن به بحث ولایت فقیه از موضوع امامت آغاز می کند و معتقد است ارائه جایگاه امامت در مکتب شیعه مخاطب رابه ولایت فقیه می رساند. تعریف ولایت فقیه در لغت و عرف و همچنین ولایت فقیه در نهج البلاغه ادامه مطلب است.

معرفت مقصود از "اطلاق" در عبارت "ولایت مطلقه فقیه" را شمول و مطلق بودن نسبی در مقابل دیگر ولایتها که جهت خاصی در آنها مورد نظر است می داند. ایشان از جمله مناصبی که برای فقیه می شمردند:

۱- اجرای حدود و تعزیرات (احکام انتظامی اسلام) ۲- مرجعیت فتوایی در سطح گسترده و همگانی ۳- مرجعیت قضائی در حل همه گونه اختلافات که البته در مورد سوم ایجاد سازمان قضائی و تشکیلات لازم برای ایفای صحیح وظیفه راپرو و ظایف فقیه می داند. (محمدهادی معرفت، ۱۳۷۷)

۴- نظارت استصوابی و شبهه دور

این کتاب ابتدا مفهوم نظارت و انواع آنرا معرفی می نماید که شامل نظارت استطلاعی و استصوابی می باشد و تفاوت این دو نوع نظارت را مشخص می کند. و بیان می دارد که نظارت استصوابی دارای چه پیشینه ای در فقه و حقوق می باشد. البته یک بحث تطبیقی در مقایسه مراجع عالی اعمال نظارت در حیطه دولتی در کشورهای دیگر و شیوه های اعمال نظارت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ارائه می دهد. البته بحث نظارت استصوابی در اینجا بدین علت مطرح می گردد که نظارت شورای نگهبان بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری از نوع استصوابی است. در ادامه مفهوم دور و انواع آنرا بیان می دارد. که شامل دور عقلی

وعلمی (تجربی) می شود. ماهیت دوره‌های علمی و عقلی سپس در اینجا بررسی و ماهیت دورموردادعا در انتخابات خبرگان مقایسه می گردد.

محمدرضا مرنندی بازهم در اینجا برای بیان بهتر بحث ، بررسی تطبیقی برخی دوره‌ها مثل دور حقوقی در انتخاب نخست وزیر در انگلستان، رئیس جمهور در آمریکا و رئیس جمهور در فرانسه را ارائه می نماید، و در پایان سه پاسخ برای شبهه دور بیان می کند که در فصل چهارم این پایان نامه ارائه می گردد. (محمدرضا مرنندی، ۱۳۸۸)

تفاوت این پایان نامه با کارهای انجام شده قبلی در این زمینه

در اینجا به تفاوت این تحقیق با کارهای انجام شده در این خصوص اشاره می کنیم و آن اینکه در هیچ کدام از موارد بالا موضوع شبهه دور، بحث اصلی نبوده است و همواره بعنوان بحثی در کنار مباحث دیگر به آن اشاره شده است در صورتی که در این پژوهش موضوع شبهه دور موضوع اصلی تحقیق است و به آن بعنوان یک موضوع مستقل پرداخته شده است.

۱-۴ سوال اصلی تحقیق

سوال اصلی تحقیق : ارتباط بین سه نهاد رهبری ، مجلس خبرگان و شورای نگهبان چگونه ارتباطی است ؟ آیا این رابطه یک دور است و نقش مردم را در انتخاب رهبر کمرنگ می کند؟

۱-۵ سوالات فرعی تحقیق

برای این سوال ، سوالات فرعی دیگری طرح می گردد که همگی در پاسخ به سوال اصلی پاسخ داده می شوند . از جمله اینکه نقش مردم در حکومت اسلامی چیست ؟

چرا پیامبر اسلام در مکه حکومت تشکیل ندادند ؟ آیا مردم در انتخاب پیامبر بعنوان حاکم نقش داشتند ؟

نقش مردم در جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر مجلس خبرگان چگونه است ؟

آیا این رابطه کاهش دهنده نقش مردم در انتخابات رهبری است ؟ و اینکه نقش مردم در انتخابات رهبر چیست ؟

۱-۶ فرضیه اصلی

براساس نص صریح قانون اساسی و نیز اصل انتخاب مردم، بین سه نهاد رهبری، شورای نگهبان و خبرگان رهبری رابطه دوری برقرار نمی شود و مردم مهمترین نقش را در انتخاب رهبر دارند.

۱-۷ تعریف مفاهیم

۱- رهبر (رهبری): در جامعه شامل فرد یا جایگاهی است که مدیریت و تدبیر کلان جامعه را بر عهده دارد. جایگاهی که مرکز ثقل تصمیم گیری است. جوامع انسانی برای رسیدن به اهداف خود نیازمند چنین جایگاهی هستند. جایی که همه اطلاعات جامعه اعم از ظرفیتهای، تواناییها، نیازها، مشکلات، اهداف، موانع و... در آنجا گرد آمده و خروجی آن یک تصمیم نهایی برای همه جامعه در عرصه کلان باشد.

حال ممکن است این رهبری در بعضی از جوامع فردی و گاهی شورایی باشد ولی بهر حال وجود چنین جایگاهی برای اجتماعی از انسانها مثل دانشگاه، بیمارستان، مدرسه و... لازم و ضروری است و در جمهوری اسلامی ایران نیز رهبری در قانون اساسی دیده شده و در اصول ۱۰۷، ۵، ۱۰۹، ۱۱۰ به آن پرداخته شده است.

۲- مجلس خبرگان: مجلسی است از فقهای منتخب مردم که نسبت به وظایف پیش بینی شده در قانون اساسی به انجام امور می پردازند. تمام امور مربوط به مجلس توسط اعضای آن تصمیم گیری می شود.

۳- شورای نگهبان: طبق قانون اساسی متشکل از ۱۲ عضو است. ۶ نفر فقیه و ۶ نفر حقوقدان که بمنظور تطبیق مصوبات مجلس شورای اسلامی با اسلام و قانون اساسی و جلوگیری از تصویب مقررات و قوانین مخالف با شرع و قانون اساسی تشکیل شده است.

اعضای فقیه آن توسط رهبر منصوب می شوند و اعضای حقوقدان آن توسط رئیس قوه قضاییه به مجلس پیشنهاد و پس از تائید مجلس به عضویت شورای نگهبان در می آیند.

۴- ولی منتخب مردم: عبارتی است که حضرت امام در مورد ولی فقیه و کسی که خبرگان او را برای رهبری انتخاب می کنند بکار برده است کسی که هم حائز شرایط الهی و اسلامی حاکمیت است و هم آراء مردم را با خود دارد. به عبارت دیگر هم مقبول و هم مشروع است.

۵ - نظارت مردم : نظارت مردم بر یک دولت و حاکمیت که خود به آنها قوام داده اند و با رای خود آنها را به قدرت رسانده اند می تواند بعنوان مهمترین عامل و قویترین نیرو در یک کشور جلوی بسیاری از انحرافات را بگیرد . اگر مردم آگاه باشند و نظارت دقیق بر عملکرد مسئولین داشته باشند هیچگاه قانون پایمال نشده و حقوق مردم از بین نخواهد رفت .

۸-۱ روش تحقیق

روش تحقیق در این پایان نامه توصیفی - تحلیلی می باشد . بررسی نظرات بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی (ره) و همچنین امام خامنه ای (مد) و نظرات مخالفین و موافقین شبیه و تعدادی از محققین و دانشمندان در این حوزه محور اصلی تحقیق است .

۹-۱ روش جمع آوری اطلاعات

روش جمع آوری اطلاعات در این تحقیق روش گرد آوری کتابخانه ای و فیش برداری است .

۱۰-۱ متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل : اراده و رای مردم

اراده مردم متغیری است که خودمبنای موضوعات دیگری از جمله حکومت ، نهادهای حکومتی و ... است . این خواست مردم است که به حکومت تحقق می بخشد لذا همه چیز به اراده و رای مردم بستگی دارد و اگر مردم نخواهند اصلا حکومتی شکل نخواهد گرفت

متغیر وابسته : تاسیس نهادهای حکومتی شورای نگهبان، خبرگان و رهبری

نهادهای حکومتی مورد بحث در این تحقیق همگی متغیرهای وابسته هستند و به خودی خود موضوعیت ندارند و بعد از رای مردم اراده آنان است که موضوعیت پیدامی کنند . لذا متغیرهای وابسته هستند .

۱۱-۱ سازماندهی پژوهش

این پایان نامه در چهار فصل و یک نتیجه گیری تنظیم شده است که در فصل اول، کلیات پایان نامه مطرح می شود. فصل دوم مبانی و چارچوب نظری را مطرح می کند و شامل چهار قسمت می شود. قسمت اول حکومت در اسلام است. بررسی اینکه آیا در اسلام بحث حکومت مطرح است یا خیر؟ آیا اسلام برای حکومت قوانینی دارد؟ الگوی مادر این جادوران زندگی پیامبر اسلام است.

قسمت دوم این فصل شامل بحث حکومت در اسلام در عصر غیبت است. محور اصلی بحث در این قسمت این است که اگر اسلام در زمان ظهور پیامبر اسلام و ائمه حکومت داشته است آیا برای دوران غیبت نیز طرحی دارد؟ یا اینکه بعثت غیبت امام معصوم، بحثی از حکومت ندارد.

پس از اثبات حکومت در اسلام در زمان ظهور و غیبت امامان معصوم در دو قسمت پیشین، به سراغ بررسی نقش مردم در حکومت اسلامی در قسمت سوم فصل دوم می رویم.

اینکه چرا پیامبر اسلام در دوران مکه حکومت تشکیل نداد؟ چرا حکومت اسلامی پیامبر در دوران مدینه محقق شد؟ چرا امام علی (ع) در دوران ۲۵ سال خانه نشینی موفق به تشکیل حکومت اسلامی نشد؟ چرا پس از آن حکومت تشکیل داد؟ نقش مردم در این میان چه بوده است؟

قسمت چهارم و آخرین فصل به بررسی نقش مردم در حکومت اسلامی در دوران غیبت می پردازد.

همانطور که مردم در دوران حکومت پیامبر اسلام و امام علی نقش اساسی و مهم در تحقق حکومت اسلامی داشته اند آیا در دوران غیبت نیز همان نقش را دارند؟ یا شرایط غیبت در نقش مردم در حکومت اسلام نسبت به دوران ظهور تفاوت ایجاد کرده است؟

موضوع مشروعیت (اسلامی بودن حکومت) و مقبولیت (مردمی بودن حکومت) در این جا بررسی خواهد شد.

فصل سوم به نقش مردم در جمهوری اسلامی با تاکید بر مجلس خبرگان می پردازد.

پس از تبیین نقش مردم و جایگاه آن در حکومت اسلام در عصر غیبت بایستی ارتباط مردم، خبرگان و مقام رهبری نیز مورد مطالعه قرار گیرد که در این ارتباط به جایگاه خبرگان در انتخاب رهبری می پردازیم.

این فصل مسیر ما را برای رسیدن به بحث شبهه دور در فصل چهارم هموار می نماید.

عنوان فصل چهارم امارف شبه دوردرابطه بین سه نهاد رهبری، خبرگان و شورای نگهبان است. موضوع اصلی این پایان نامه در این فصل مطرح می شود. نظرات مختلف و آراء گوناگونی از افراد صاحب نظر در این زمینه بجهت روشن شدن موضوع و دست یابی به پاسخی جامع و مستدل ارائه می شود.

محصول این تلاش که در حقیقت بررسی نقش مردم در انتخاب رهبری با تاکید بر جایگاه نهادهای مجلس خبرگان و شورای نگهبان در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است بصورت خلاصه در قسمت نتیجه گیری ارائه می گردد.

فصل دوم

مبانی و چارچوب نظری